

ÖTEKİ BİREY: ŞİZOFRENİ ÖTEKİ KAFE: MAVİ AT

Muazzez Merve Yüksel
muazzezmerve@tilsimdanismanlik.com
Tılsım Danışmanlık, Eğitim ve Bilimsel Araştırma Merkezi

Hastaların yaşamında birçok boyutta etki yaratan, sadece hastaları değil, hastaların yakınlarını ve arkadaşlarını da önemli ölçüde etkileyen şizofreni hastalığı, genellikle genç yaşlarda ortaya çıkan, insanın kişiler arası ilişkilerden ve gerçeklerden uzaklaşarak kendine özgü bir içe kapanma dünyasında yaşadığı, düşünce, duygu ve davranışlarında önemli bozuklukların görüldüğü; beyinin yapısında, fizyoloji ve biyokimyasında önemli değişikliklerin olduğu çok sistemli bir psikolojik bozukluktur. Kişinin çevresinde olup bitenleri değerlendirme ve algılama biçimi, olaylara bakışı, diğer insanlarla ilişkileri hastalığın etkisi ile yeniden şekillenir. Bu hastalığın başlangıcı ani ve şiddetli olabileceği gibi, aslında genellikle sinsi olabilmektedir. Bu dönem özellikle kişinin ailesi ve yakın çevresi tarafından fark edilir. Kişi hayata karşı isteksizdir, fazla konuşmama, içine kapanmaya, önceleri zevk aldığı etkinliklerden uzaklaşmaya başlar. Arkadaşlarını ve ailesini ihmal edebilir. Korkular, şüpheler yaşamaya, garip davranışlar göstermeye, mantıksız düşüncelerle meşgul olmaya başlayabilir. Kıyafetlerine özensizlik, bedensel temizliğine ilgisizlik, uyumsuz giyinme gibi davranışları olabilir. Hastalık, bazen günler içerisinde olabileceği gibi haftalar, hatta yıllar içerisinde yavaş yavaş da gelişebilir.

Şizofreni hastalığının belirtileri, gerçekte var olmayan bir şeyi duymak, görmek, hissetmek, tat veya koku olarak algı-

lamak, gerçek olamayacak bir şeye güçlü biçimde inanmak, aşırı şüpheli düşünceler üretmek, ilgi kaybı, enerjinin azalması, günlük işlevleri yerine getirmede güçlük, arkadaşlara ve aileye ilginin azalması, dışlanmışlık hissi, tek başına kalma isteği, bulanık düşünce, sanki düzgün düşünemiyormuş gibi hissetme şeklinde kendini gösterebilir. Kimi zaman kişi, bir şeyler söylemeye başlar; ancak yarı yolda ne söylemekte olduğunu unuttur, çağrışım yapamaz.

Tüm bunların yanı sıra toplum içinde dışlanmak, tehlikeli ve saldırgan olarak algılanmak ve hastalara yönelik damgalanmanın oluşmasıyla birlikte şizofreni hastalığının sancısı artar. Psikososyal tedavilerin ve topluma entegre psikolojik sağlık girişimlerinin etkin olduğu durumlarda, şizofreni hastalığına sahip bir birey, çoğunlukla hastalıkla ve hastalık belirtileri ile savaşıyor; ülkemizde bu kişilerin dışlanması, yok sayılması, topluma ait birer leke gibi görünmeleri sık rastlanan bir durumdur. Şizofreni hastalarının da "engelli bireyler" grubunda olmasına rağmen ve her kamusal yapının belirli sayıda engelli birey çalıştırması zorunlu iken, genellikle iş verenler şizofreni ve diğer psikolojik sağlık bozuklukları grubundaki bireyleri işe almamakta, ayrımcılık yaparak özellikle bu gruptaki bireyleri elemektedirler. Bir türlü toplumsal yaşamın bir parçası haline gelemeyen bireyler git gide yalnızlaşmakta ve hastalıkla başa çıkma umutlarını giderek yitirmektedirler.

Tam da bu noktada, psikolojik sağlık ile ilgili sivil toplum örgütlenmelerinden söz etmek gerekmektedir. Devletin el uzatmadığı, toplum tarafından da ötekileştirilmekten ve yok sayılmaktan payını alan şizofreni hastalarının ve yakınlarının refahı için çalışan bir grup duyarlı insan... Şizofreni hastalarının, hasta ailelerinin ve psikolojik sağlığı uzmanlarının bir araya gelerek oluşturduğu dernekler ve devletin açığını kapatmak için sunduğu gönüllü ve özveriyle çalışmalar... Mavi At: Kültür ve Yaşam Ortamı, bu çalışmaların en somut çıktısıdır!

Uzun yıllardır alt yapı çalışmaları süren, ancak maddi olanaksızlıklar nedeniyle 2010 yılında güçlükle açılan "Mavi At Kafe: Rehabilitasyondan Toplumla Bütünleşmeye Projesi" hastaların çalışarak iyileşmelerini sağlayan, rehabilitasyon ve çalışma hayatını bir araya getiren, üstelik devlet desteği olmadan hayatta kalmaya çalışan bir projedir.

Mavi At Kafe'de yirmi sekiz şizofreni hastası çalışmaktadır, kimi mutfakta, kimi serviste, kimi de temizlik işlerinde görevlendirilen şizofreni hastaları belki de hayatlarında ilk kez çalışmanın ve para kazanmanın deneyimini yaşamaktadırlar. Mavi At Kafe'de şizofreni hastaları hem çalışarak para kazanabileceklerini kanıtlayabilmekte, hem de toplumla bütünleşmeleri için kendilerine olanak tanımaktadır.

Mavi At Kültür ve Yaşam Ortamı'nda yazarlarla söyleşiler ve imza günlerinden, fotoğrafçılık çalışmaları, tavla ve satranç turnuvalarına kadar gerçekleştirilen çeşitli sosyal olanaklar toplum ve şizofreni hastaları arasında kıymetli köprüler oluşturmakta ve Mavi At'ı sıradan bir kafe orta-

mundan psikososyal bir rehabilitasyon ortamı kategorisine taşımaktadır.

Şizofreni hastalarının çalıştıkları bu ortamın isminin öyküsünü Dr. Haldun Soygür şöyle anlatır:

"Yetmişli yılların başında İtalya'da büyük akıl hastanelerinin kapatılmasını ve toplum içinde tedavi anlayışını amaçlayan bir hareket başlatılmıştı. 1971'de Trieste'deki akıl hastanesinde 1200 hasta "yatıyor"du. İtalyan sağlık sisteminde o dönemde gerçekleştirilen reformla birlikte, ruh sağlığı bütçesinin % 94'ü toplum odaklı merkezlerin kurulmasına, sağlık ve sosyal hizmetlerin entegre edilmesine ayrıldı. Bu dönüşümün sonrasında, hastaların iş edinme oranlarında artış, işsizliklerinde yükselme ve suç oranlarında azalma gözlemlendi. 1974 yılına gelindiğinde ise, hastanenin kilitli kapıları açıldı ve hastaların diledikleri zaman dışarı çıkmalarına fırsat verildi. Hastane yıkıldı ve hastane çalışanları ile halk el ele vererek iki buçuk metre yüksekliğinde, ahşaptan mavi bir at yaparak hastanenin girişine yerleştirdiler. Geçmişte hastane faaliyetleyken hastane çalışanlarından başka hiç kimsenin dışarı çıkma hakkı olmadığı kurumdan çıkmasına izin verilen tek canlı çamaşırhaneden kirli çamaşırları dışarı götüren bir attı. Köklü değişiklikle birlikte bu at bir bakıma özgürlüğün ve toplumdaki kopmanın bir sembolü haline geliyordu."

Mavi At Kültür ve Yaşam Ortamı, Ankara'da Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi 31/8 Beşevler adresindedir. Sıcak bir kahve ve sıcak bir sohbet için hafta içi her gün ve Cumartesi günleri önyargılarından arınmak isteyen herkes için kapıları sonuna dek açıktır.